

7 OM EN SØNDAG

Højesteretsdommere og politik

I USA er politikernes interesse for udnævnelsen af højesteretsdommere kolossal. Sådan er det ikke i Danmark. Herhjemme blander politikerne sig ikke. Hvorfor er der den forskel?

I efterårsferien læste jeg en bog om den amerikanske højesteret. Bogen fortæller om udnævnelsen af amerikanske højesteretsdommere gennem de senere år. Bogen er på mere end 300 sider, og den er spændende som en kriminalroman.

Man kan spørge, om en tilsvarende bog kunne skrives om udnævnelsen af danske højesteretsdommere? Svaret er nemt at give. Det er nej. Skulle man skrive en bog om udnævnelsen af danske højesteretsdommere, ville det blive verdens tyndeste og kedeligste bog.

Men hvorfor er der den store forskel på Danmark og USA? Er danske højesteretsdommere simpelthen kedeligere end de amerikanske? Den amerikanske højesteret er blevet beskrevet som "Ni skorpioner i en flaske", og kedeligt lyder det jo i hvert fald ikke. Det er muligt, at danske højesteretsdommere ikke er helt så spændende, men det er nu alligevel ikke her, svaret ligger.

Svaret er, at den amerikanske højesteret spiller en central politisk rolle. Derfor interesserer de amerikanske politikere sig uhyre meget for, hvem der udnævnes. I USA er der ni dommere i Højesteret, og de er alle udnævnt for livstid og kan blive siddende, til graven kalder. Det er den folkevalgte præsident, der udnævner dommerne. Men det folkevalgte senat skal godkende udnævnelsen. Præsidenten har dermed, hvis han ellers kan få tilslutning i Senatet, mulighed for at sætte sit præg på det amerikanske samfund mange årtier efter, at han selv er gået af.

Men er det da ikke lige meget, hvem dommerne er? Burde det ikke være sådan, at dommerne uafhængigt af politiske holdninger eller personlige opfattelser blot holder sig til, hvad loven siger? Sådan er det i Danmark, og derfor er der heller ingen politisk interesse for, hvilke dommere der udnævnes. Men sådan er det ikke i USA.

De amerikanske højesteretsdom-

mere er ikke dårligere jurister end de danske. Men den amerikanske juridiske tradition er en helt anden. Den amerikanske højesterets centrale opgave er at fortolke den amerikanske grundlov.

Når en dansk dommer skal fortolke grundloven, griber han opgaven an på stort set samme måde, som hvis det var en hvilken som helst anden lov. Dvs., at han læser lovens ord og sætter sig ind i, hvad de politikere, der har vedtaget loven, har ment med ordene. På det grundlag overvejer han så, hvordan loven mest rigtigt kan anvendes på den konkrete sag.

Forskellige dommere når derfor oftest til samme resultat. I langt de fleste af de sager, den danske højesteret i de senere år har afgjort om væsentlige grundlovsspørgsmål, har dommerne derfor også været enige. Tvind-sagen blev f.eks. afgjort med dommerstemmerne 11-0. De to Maastricht-sager om Danmarks medlemskab af EU blev afgjort med stemmerne 9-0 og 11-0. Sagen om Irak-krigen blev afgjort med stemmerne 9-0.

Sådan er det ikke i USA. Tværtimod. I væsentlige grundlovsspørgsmål er den amerikanske højesteret som regel splittet i et flertal og et min-

dretal, og skillelinjen går i vidt omfang mellem, om dommerne er udpeget af en præsident fra det republikanske eller det demokratiske parti.

I USA har der været tradition for at opfatte grundloven som et udtryk for nogle generelle, vage principper – et såkaldt "levende dokument" – som det derefter er dommernes opgave at give kød og blod ud fra, hvad dommerne finder er tidens behov.

Den linje er der i dag strid om i USA blandt dommerne. Men i tidens løb har den ført til, at USA's højesteret i mange tilfælde er nået frem til at erklære love, vedtaget af de enkelte amerikanske delstater politiske flertal, for grundlovsstridige.

Mest kendt er vel nok sagerne om våbenlovgivningen og abortlovgivningen.

Et flertal i den amerikanske højesteret har underkendt begrænsninger i borgernes ret til at bære våben med henvisning til, at denne ret er sikret i grundloven.

Et andet flertal har underkendt lovgivning, som forbyder abort – ikke fordi der står et ord om abort i grundloven, men med henvisning til et abstrakt princip om retten til

I dag af
Jens Peter
Christensen

Jens Peter Christensen har siden 1. feb. 2006 været højesteretsdommer. Forinden var han professor i stats- og forvaltningsret ved Aarhus Universitet. Forud herfor var han ansat i centraladministrationen.

Han var formand for det såkaldte "Spindoktorudvalg", der i 2004 afgav betænkningen om embedsmænds rådgivning og bistand til regeringens og dens ministre (bet. 1443/2004).

Han har endvidere været formand for forskellige lovforberedende udvalg.

Han er uddannet som cand.scient.pol. (1982), lic.jur.(1990), cand.jur.(1992) og dr.jur.(1997). Men man kan godt forstå, hvad han siger...

7 om en søndag bliver skrevet på skift af: Claus Bryld, Emilia van Hauen, Jens-Peter Bonde, Elisabeth Dons Christensen, Bente Troense, Jens Peter Christensen og Lone Nørgaard

"privacy". Det er svært at oversætte, men betyder efter ordbogen retten til "privatliv". En sådan ret står der ikke noget om i den amerikanske grundlov. Dommerne har selv fundet på det og givet det grundlovskraft.

I Danmark ville vi kalde den slags for juridisk frihåndstegning. De fleste herhjemme vil nok også mene, at det må være op til politikerne, og ikke dommerne, at bestemme, hvorledes abortlovgivningen skal se ud. Men amerikanerne tænker anderledes. Virkningen er, at de amerikanske politikere interesserer sig kolossalt for, hvem der udnævnes til højesteretsdommere.

En dommerkandidat bliver i ugevis optrænet af præsidentens folk i, hvordan han skal optræde og svare i Senatet. Og han bliver derefter afhørt i flere dage af Senats politikere om, hvad han mener om centrale politiske og juridiske spørgsmål. Til sidst stemmer politikerne, om han kan udnævnes.

I Danmark går det anderledes fredssommeligt til. Når en ny højesteretsdommer skal udnævnes, indstiller Højesteret en kandidat til et særligt uafhængigt dommerudnævnelsesråd.

Derefter skal den nye dommerkandidat til "eksamen" i Højesteret, hvor han skal deltage i fire sager og vise Højesterets dommere, at han er opgaven voksen. Først derefter kan – og skal – han udnævnes af justitsministeren og dronningen. Som regel står der derefter et par linjer i avisen om, at der nu er udnævnt en ny højesteretsdommer. Og måske nævnes det, at han i øvrigt er en flittig mand og har hund. Men bøger, det kan der ikke skrives. I hvert fald ikke, hvis de skal kunne sælges.

Den amerikanske bog har titlen "Supreme Conflict" og er skrevet af Jan Crawford Greenburg. Den kan købes over nettet.

STIKPILLEN

Samtale i Moskva

God søndag og velkommen til "Stikpillen." Mit navn er Farshad Kholghi, og jeg er avisens undersøgende reporter. Dagens stikpille er et eksklusivt interview med Ruslands mægtigste mand, Putin.

Hans sekretær, en kvinde med en meget dyb stemme og tidligere olympisk guldvinder, har vist mig ind på kontoret. Jeg kan dog høre Putins stemme fra et andet lokale.

»Han taler i telefon med Clinton,« brummer sekretæren og smiler sødt til mig. Hendes skægstubbe forvirrer mig.

Langt om længe går døren op, og ind kommer Putin. Han giver mig hånden og trykker til. Jeg udstøder et lille skrig.

»Det dumme svin. Jeg hader amerikanere. Jeg glæder mig så meget til den dag, Det Hvide Hus

bliver opkøbt af en kineser. Nå, hvad vil du spørge om?«

»Øh... Nu er der gået 20 år siden kommunismens fald. Er Rusland kommet tættere på et rigtigt demokrati?« spørger jeg.

»Ja, ja... Helt sikkert. Næste spørgsmål.«

»Hvordan går det med ytringsfriheden i Rusland?«

»Fantastisk. Ingen klager. Næste spørgsmål,« svarer han utålmodigt.

»Hvorfor er der så mange, der demonstrerer i gaderne?«

Jeg når knap at blinke, før jeg opdager, at Putin har smidt mig ned på marmorgulvet og er i gang med at bore sit knæ ind i ryggen på mig.

»Hvad var det, du spurgte om,

hvad? Dit lille fjols,« snerrer han.

»AV... Jeg... kan ikke få luft...« hvisker jeg desperat. Putin slår mig i baghovedet et par gange med flad hånd. Så rejser han sig op og efterlader mig forvirret på gulvet. Forsigtigt kravler jeg op på stolen og prøver at få lidt luft i mine punkterede lunger.

»O.k., jeg prøver igen... Nu tyve år efter kommunismens fald, hvordan ser Rusland så ud set med dine øjne?« spørger jeg forsigtigt.

»Rusland er en sund og mægtig bjørn. Folket elsker mig og har netop givet udtryk for sin støtte. Alle har stemt på mig.«

»Jamen, det siges, at der har været snyd...«

Jeg når ikke at blive færdig med sætningen. Endnu en gang sidder Putin på min ryg og slår mig i ho-

FARSHAD KHOLGHI

vedet med en rød telefon. Telefonen ringer, og han tager den straks.

»Hvem er det? Ole Sohn? Du vil have penge? I Lenins hellige navn, hold op med at ringe til mig hele tiden. Den tid er forbi. Forstå det dog!« råber Putin og fortsætter med at slå mig i hovedet med røret. Derefter hiver han mig op og over et par judogreb på mig og kaster mig fra side til side på marmorgulvet. Med fire brækkede ribben, tre buler i hovedet og en for-

stuvet arm – samt hold i ryggen – bliver jeg sat tilbage i stolen.

»Undskyld. Jeg er bar en smule stresset for tiden,« siger han.

»Det er o.k. Hvordan kan det være, at Rusland støtter det iranske præstestyre og de andre regimer, som støtter islamisk terrorisme? Jeg mener, Rusland er jo selv truet af og er mål for islamiske terrorister...« spørger jeg og forventer at få endnu en omgang tæsk. Men Putin sidder ganske stille og tænker sig om.

»Det er jo ganske enkelt. De islamiske regimer og terrororganisationer har den samme fjende som Rusland. Som man siger: Min fjendes fjende er min ven,« siger Putin og springer op og udfører et perfekt cirkelspark, som sender mig direkte ud på gaden i Moskva.